

Стиль нового покоління

Кожна доба має свій стиль, має його і кожна нова генерація. Очевидно, про одність стилю якоїсь епохи — годі говорити. В ній панує мішанина-позавчорашнього, вчорашнього, сьогоднішнього і — завтрашнього. Герольдом цього завтрашнього й виступає молоде покоління. При чім цей „стиль завтра“ не розуміється як стиль короткого періоду, лише — як духовна печать, яку хочеться витиснути на ціле століття.

Так пише в своїй нашумілій книзі Е. Гінтер-Гріндель про „місію нового покоління“; один з розділів його книги, переложеної вже по французьки, актуальної не лише в вітчизні автора, переповідаємо тут¹⁾, як повний ідей близьких нам; ідей, які — майже в тім самім оформленні — більш як від десятиох років пропагували: „Вістник“ і „Літ. Наук, Вістник“.

Який же є стиль нового покоління, форма, в якій виявляється його новий зміст? На це відповідає автор — на підставі цілої великої літератури молодого покоління на цю тему, яка повстала в Німеччині протягом останніх літ. Тон цьому стилю надає — „холодний вітер терпкої мужескості“. Перша прикмета цього стилю — це так часто підкреслювана — „річевість“ (Sachlichkeit), в якій бренить ще відгомін вчорашнього стилю. „Ми — пише автор в імені молодого покоління, ми є річеві, бо бачимо дійсність річей, а вона стоїть для нас вище за думки людей, оскільки ці думки віддаляються від річей“. Теперішня молодь та її почування прив'язуються головнo до річевого. А передусім: вона не виставляє своїх почувань на показ, вона тримає їх на припоні, убирає — „в холодну, тверду форму“, замикає соромливо в собі. Напр. — коли вона відчуває щире співчуття, вона стидається — (як того вимагав старий стиль) заголосно виявляти його, воліючи уходити за людей „позбавлених чуття“. Так само й з іншими шляхотними поривами, які вона, та молодь — як „не річеві“? — ховає глибоко в своїй груді. Вона має ці шляхотні пориви, дає себе ними вести скорше, аніж яка інша людина, — але не показуючи їх навні. Словесний альтруїзм, словесне моралізаторство — зненавиджені в цім поколінні. „Для нас є нетактовністю, вивертати назверх своє внутрішнє, інтимнє“, відслонувати свої почування. А коли хто на підставі того твердить, що нова молодь, взагалі не має почувань, — то це наївне і глибоко помилкове твердження людей минулого віку...

Сутєва черта майже всіх в тої молоді — є любов до правди і рішуча погорда всякою облудою. Вона готова скор-

¹⁾ E. Günther Gründel, Die Sendung d. Jungen Generation Versuch einer umfassenden revolutionären Sinndeutung d. Krise, C. N Beck. München 1932, ст. 458.

ше дати почепити на себе несотворені гріхи, аніж пописуватися дешевим моралізаторством. Для того це покоління брідиться всякою афектацією якоїсь „одуховненості“, там, де це зовсім не на місці. Смішно нам напр. представлення танка — як — „виразу душевного стану“. Ми любимо все спонтанне, безпосереднє, а зокрема, в танку — „тріумфуючу тілесність, що знаходить свій вираз в нестямнім ритмі, в крутіжї, в совганні, в полеті, — не самозадоволене виставлення на показ літеплої, підогрітої душі“. Ми „воліємо непорушні обличчя“, бо непорушні обличчя не виражають жадних почувань, ховають їх. „Зовнішня холодність і укрита за нею пристрасть, річевість в матеріяльнім і подвійне напняття почування в душевнім. Наша стриманість, наша скупа на слова замкнутість, а часто просто зимна шорсткість, — походять з того, що ми мусимо порушуватися в твердім і суворім світі, без опори й проводу. Ніхто не веде нас на повіді, ми стоїмо на власних ногах.

Ми стільки пережили, що не маємо слів, щоб все це виразити. Та й не хочемо цього, бо маємо укриту думку при тім: те, чого ми не можемо і не хочемо виразити в словах, стане живим в ділах. І ще одна причина, чому ми є такими, якими є: розчухрана й безнадійна атмосфера молодости з її катастрофами і упадками, з її напушеними приреченнями і такимиж частими розчаруваннями, — оцінили ми хутко як щось вороже, абсолютно непевне. Також і звідти наша замкнутість і наша здержливість.

На цім місці мушу сказати ще щось про нашу нібито таку радикальну „річевість“. Ясна річ, що багато з нас підкреслюють оту свою „річевість“ на кожнім кроці, бо така мода часу і його кличів, а хтож хоче бути немодерним? Але в тім підкресленні є щось з афектації вчорашнього стилю. Мусимо розрізняти дві річевости. Без сумніву, є ми обектвні, бо ставляємо річ над особистим. Але коли під річевістю розуміти позбавлене всякого ідеалу думання — причеплене до річи в протилежність до ідеї, то цієї річевости у нас не знайти. Якраз у нашого покоління спостерігаємо великий і рішучий поворот від переборшеного Раціонального — до Іраціонального; і мабуть недалекої вже час, коли ми викинемо геть оту матеріялістичну „річевість“, а заступимо її новою, новим ідеалізмом і новою іраціональністю, для якої будемо складати жертви: для найбільш „нерічевих“ цілей... Колиб ми були послідовно „річеві“, ми кожду річ цїнилиби задля неї самої. Але так не є. Нам чужа ідея „l'art pour l'art“, ми не робимо бога з науки, можемо наразити задля неї життя, але — вона для нас не ціль в собі, лиш средство до цілі

Дуже важною прикметою нового покоління є замидування до доцільного, нехїть до крутіїства, до хороводів. Не летіти до кількох цілей нараз. Суперечки про „точки погляду“ не імпонують нам. Ми не кладемо особлившої ваги на гарні

„програми“, більше на дійсне наставлення і на виконання, на досягнення. Ми не так шукаємо за найліпшими поглядами, як за найліпшими методами. Маємо велике зрозуміння до раціональних метод і до засади економії взагалі. З цієї точки погляду ставимося ми і до книг, які пишуться для нас: мусить бути суворий поділ відповідно напередудоженого пляну, проста й ясна будова речень і думок, кожна думка на своїм місці, муситься поминути все менше важне, солідно призбираний сирий матеріал мусить бути перетоплений в як найтіснішу форму. Нічого ми так не терпимо, як широкословне, нездисципліноване базікання, як всякий Leerlauf, як передивання з пустого в порожне.

Кажуть, що ми самітні. Коли ми дійсно є самітні, то не є та самітність у нас сентиментально-смутна, навпаки впливає з надміру неперетравлених переживань. Останніми так заняте наше внутрішнє єство, що ми не дуже тужимо за оточенням. Точка тягару нашого існування лежить в нас самих, не в чімсь поза нами. Чи це значить, що ми егоїстичні чи егоцентричні? Не думаю. Ми дуже мало думаємо про наше Я. Ми тримаємося лише міцно себе самих, і може це є один з фортелів природи, який поміг нам — при загальній катастрофі — не потонути в ній. В цій цілковитій „орієнтації тільки на себе“ має може коріння і наша певність себе і деякий брак скромности. Це просто концентрація в собі, здобута в світі, в яким ні нащо поза собою не можна покластися. Звідси випливає і наша любов до дистанції. Ми не дуже скорі до затіснення відносин, ні до заприятювання. Ми потребуємо віддалення, щоби бачити ясно і не піддаватися чужим впливам. Бо наші юнацькі роки навчили нас не довіряти нікому.

Тяжкою є у нас проблема індивідуалізму і колективізму, виражаючись популярними термінами. Ми визнаємо потребу суворої дисципліни одиниці в колективі, визнаємо загал, який стоїть над одиницями і має право жадати від них жертв, часом великих. Але в глибині душі — ми є індивідуалісти. Коли хто бачить в цім суперечність, то вину в ній несуть оті беззмістовні, словесні кличі, які лиш затемнюють ясні і прості річі. . .

У нас сильно розвинене почуття приналежности до загалу, але й — туга за героїчним і за сильною індивідуальністю. Перше — це мабуть вплив сьгоднішнього стилю, друге — передчуття завтрашнього. Ми, синтетичне покоління, знайдемо рівновагу і власне своє наставлення мабуть в аристократичній, веденій великими індивідуальностями, — спільноті. Колектив, як великий резервуар сили і могутности — це поняття близьке нам, але не колектив як безбарвна маса.

Коли ми лучимося разом, не закладаємо союзів спільного світогляду, натомість — спільноти одної волі і союзи боротьби. Не стільки лучить нас спільність віри, як спільність

чину. Велика спільнота віри витвориться аж тоді, коли ми навчимося, спільно відчувати як люди одного покоління і коли пізнаємо наше історичне післанництво. Нашій терпкій скупості й річевості відповідає і наше нове відчуття краєвиду. Наше відчуття природи більше відповідає відчуттю природи селянина, аніж доби замріяного мистця Вчорашнього. В наших краєвиді — любимо ми його далечину і тяжку, сувору простолінійність. Типовим відповідником цього почуття є степ, отверте море... Їх широка, велика, холодна, терпка краса промовляє до нас, як жадна краса иншого краєвиду.

Тяжкий досвід нашої молодости навчив нас і нашої нової етики. Навчив нас стреміти до простоти, правдивости, ясности і чистости. Передусім хочемо ми чесности й ненавидимо фарисеїв і тартюфів моральности. Добро робимо ми як щось samozрозуміле. Мірилом нашого етичного поступування — є несконплікована, простолінійна чесність і льяальність („fairness“) спорту. Наш вірець є — не „кавалер“ (джигун), а — джентльмен, як представник тої, в кожнім відношенні не-трансцендентної етики, яку ми визнаємо: „кавалер“ — є „charmant“ „джентльмен“ — є „fair“. У відношенні до загалу, нашою етикою є: підпорядкування одному завданню, одній меті аж до заперечення власної особи. Це етика, споріднена дуже до етики вояка або океанського летуна, етика групи.

Нас обвинувачують, що ми відвернулися від вчорашнього і не дивимося в майбутнє. Ні, ми ділаємо так, ніби були переконані, що власне від нас починається нова доба. Нас цікавлять не засади і світогляди, а доцільне наставлення. Найздоровіша частина нашого покоління, це не змиршавілі й зрезигновані буржуа, у яких старече розчарування або безвірний нігілізм належать до доброго тону; ні, люди нашого покоління — є в глибині свого серця — революціонери, мусять ними бути в наш час. А революціонер, який не думає як раз від себе розпочати нову епоху історії, не є жадний революціонер, лише оскаженілий філістер — каже Гріндель.

Закидають нам нашу безрелігійність. Певно, питання існування життя по смерті, первородного гріха, спасення, особистого Бога, нестерельности душі, не займає великого місця серед проблем, над якими сучасна молодь роздумує. Певно, що ці великі й переважні проблеми, до яких все вертає людськість, розглядаючи їх все з иншої точки погляду, — не грають для сучасної молоді такої ролі, як пятьсот чи триста літ тому. Але цю нашу „безбожність“ не треба брати ані дуже поважно, яні як щось остаточне. Бо якраз серед молодшого покоління, правда, глибоко сховане під байдужою поверхнею, — але ясно помітне глибоке релігійне шукання і передчуття, стремління до тих останніх джерел існування, до яких мусить вернути людина, коли хоче пізнати ціль і зміст свого життя і чину.

Це нове наставлення принесло — й визволення тіла, го-

ловно спорт. Він звільнив нас від примусу одностороннього „духового“ життя старих. Коли ці останні нарікають на надужиття спорту, то хай памятають, що ліпше, коли молодь бере участь в спортових святах, аніж — в шинковнях. Відкриваючи тіло — спорт приносить визволення і від перверсности навязливих сексуальних уявлень. Спорт звів ближче до себе оба поли нового покоління. Полове життя є вже для нас не щось стидливо-грішно-звабливе, а щось природне і самозрозуміле. Сексуальні проблеми не тяжать більш важкою зморою над нами, ми просто не надаємо їм такої ваги, як досі. Але сексуальний потяг не є ціллію в собі, за ним молоде покоління вже відкриває його дальшу, об'єктивну ціль — творення нових поколінь... Спорт розвиває й нову етику. Правила гри вимагають, щоби перемогою противника так само тішитися, як власною. Ще зає дрібна заздрість, а це ушляхотнює життя. На спортовій площі неподільно панує етика джентльмена. Спорт виховує також чесність і правдивість. На спортовій площі не можна нічого удавати, там ціниться тільки правдиве досягнення і праця. Спорт жеж виховує почуття відповідальности і спільности. Альпініст, який цінить своє життя вище за життя товариша — не сміє зватися альпіністом... Нарешті на спортовій площі розвивається той дух fair play, який ми завдячуємо англо-саксам, дух лояльности, чесної гри, лицарськості. Коли цей дух нове покоління перенесе і в громадське життя, з нього щезнуть шахраї, крутії і дурисвіти, а витвориться нова суспільна етика...

Нова генерація не хоче бачити світ гарнішим, ніж він є. Навпаки, вона горда, що їй судилося боротися і перемогати якраз у так уладженім світі. Бо всяке глядіння на цей світ через рожеві окуляри, лише затьмарилоб наш погляд і спараліжовало наш чин. Не спускаємося на інших, лиш на себе, бо є в нас відвага до чину і радість риску й небезпеки. Вийшли зі світу катастроф і збанкрутованих частинних розв'язок, ми пізнали неvistарчальність фраз і сурогатів, та не хочемо нічого половинчастого, ми хочемо цілости. Наша динаміка переможе статистику старшого покоління“...

В загальних рисах ціллію „завтрішнього стилю“ є — зробити нову людину, яка віддаласьби на службу загалові, затримуючи цілу свою індивідуальність і особисту відповідальність. Не повинно бути ні людини „для себе“ (лібералізм), ні для кляси (соціалізм), але людина свого народу, не ізольований атом, лиш частина великого національного цілого... „Від лицаря—взьємо ми принцип крови, від середовічного християнина—душу, створену Богом, від буржуа—дух незалежности“. Гріндель — пише про нього французький критик (Габріель Бріне) має вже по вуха дрібнобуржуазного світу і неподільного панування гроша, але ще більше не терпить большевизму. „Гріндель знає дуже добре, що він ненавидить і чим він не хотівби бути і це—додає Бріне— вже бо гато“.

З початком ХХ. віку (кінчить свою книгу Гріндель) —

старий світ змиршавів. Прийшла нова молодь... Але над нею вдарила буря світової війни і здавалося, погребала її на віки. Матеріал, не людина, знова святкував своє свято. Реакція подиктувала свій „мир“, гріш знов запанував над світом. Але на-сіння нового вже кільчиться під землею і пнеться в гору. Старі форми хоч ще існують, стратили свій живий зміст, над-щерблюються і розкладаються старі партії. На всіх ділянках життя — назріває великий переворот. З покоління видідичених родиться покоління покликаних, а потім — вибраних.

Старим здається, що настає кінець світа. Лишім їм їх песимізм, бо для них — цей песимізм оправданий. Але ми стоїмо перед новим початком, початком німецької революції. Ми не стратили віри, бо шлях наш не поза нами, а перед нами. На кожному початку стоїть віра, а з неї повстає воля, яка зроджує чин. Дійсність можна формувати лиш тоді, коли хочеться: хотітиж можна лиш там, де віриться. Ми віримо в наше покликання і в нашу місію. Сьогодні напади сил сучасності — нічого нам не вдіють, бо ми змагаємося не за пенсії, ні за ренти, ані за мішок з золотом, але за ідеї. Ми коримося тільки вищому закону в нас. Хто це розуміє, той розуміє нове покоління. Хто цього не зрозуміє, не зрозуміє нас. Тут розходяться два світи. Перемога нашого — є певна для нас.

Е. Ляхович

(Нью-Йорк)

Економічний націоналізм

Цілий світ переживає страшну економічну скруту. Падають десятки тисяч підприємств. Промисл і торгівля спаралізовані, рільництво над берегом руїни. Велике безробіття і нужда закрадаються до найширших шарів населення. І мов на глум та економічна скрута повстала якраз в пору, коли економічні науки стоять дуже високо. І знова, мов на глум, ця нужда закрадається до найширших шарів не тому, що брак на світі продуктів, тільки тому... що є їх забагато. Економісти подають сотки проектів, якби зарадити лихові, але ріжнородність тих проектів є нічим иншим, тільки доказом їх власної безрадности.

Всетаки вони погоджуються бодай щодо причин цієї скрути. Вони кажуть, що вона є вислідком війни і надмірного розвою націоналізму. Вслід за тим ми бачимо цікаве явище, а саме, всі політики в теорії є пропагаторами всесвітньої міжнародної кооперації, є за взаємною обміною товарами, є за знесенням тариф — а у практиці шрубують тарифи, переводять економічну самовистарчальність, голосять кличі „свій до свого“, „buy American“, „kauft deutsche Waren“, „buy British and be